

Oroszország és Finnország

Lipponen, Paavo: Rossiá i Finlândiä. = Meždunarodnaä žizn' 2002. 3. no. 42–47. p.

A szerző – a finn miniszterelnök – az orosz–finn politikai kapcsolatokat tekinti át cikkében. A bevezetőben megállapítja, hogy 1995 óta a finn–orosz határ az első és egyelőre egyetlen közös határszakasza az Európai Uniónak (EU) és Oroszországnak. Az EU bővítési folyamatában az EU és Oroszország közelebb fog kerülni egymáshoz, mivel a tagjelöltek közül négy ország is határos Oroszországgal.

A finn társadalom jól fel volt készülve a csatlakozásra, ezért az EU új lehetőségeket nyitott a finn régiók, az önkormányzatok és az egyes polgárok előtt. Az EU-tagság előnyeit élvezik például a diákok, több mint 4 ezer finn diák tanul más EU-tagországok egyetemén, miközben Finnország is fogad 2 ezer hallgatót a többi tagállamból. Ehhez képest igen szerény az oroszországi diákok száma – mindössze 170 fő – a finn egyetemeken, de hasonlóképpen kevés orosz diák tanul a többi EU-országban is. Ezért a cserekapcsolatok bővítése elsőrendű feladat EU–orosz viszonylatban is.

Finnország EU-tagsága nem gyengítette a kétoldalú finn–orosz kapcsolatokat, sőt előnyükre vált. Oroszország nyitottabbá válása lehetővé tette az interregionális határ menti együttműködést egyfelől a Murmanszki és a Leningrádi terület, a Karél Köztársaság és Leningrád, másfelől Finnország között.

A gazdasági együttműködés fontos terepe az erdőgazdálkodás és a faipar. Oroszország rendelkezik a világ erdeinek negyedével, Finnországban vannak viszont Európában a legnagyobb faipari vállalatok, a legnagyobb technológia-szállítók. A gazdasági együttműködés további területei között kiemelkedő helyet foglal el a vasúti szállítás. A Helsink–Szentpétervár útvonalon a menetidőt a jelenlegi öt és fél órától néhány éven belül három órára kívánják csökkenteni. A finn és az orosz cégek más európai partnerekkel együtt gázvezetékét kívánják építeni a Balti-tengeren át Nyugat-Európába. Finnország más északi államokkal együtt részt vesz Szentpétervár délnyugati szennyvíztisztító berendezésének finanszírozásában. A 150 millió eurós projektum lényegesen javítani fogja a Balti-tenger vízminőségét. A Finn-öböl hajóforgalmának növekedése elengedhetlenné teszi a hajózás biztonságát garantáló hajóirányítási rendszer kiépítését. A Finnország, Észtország és Oroszország közös erőfeszítésével kialakítandó rendszer már 2003-ban működésbe lép.

Az EU bővítése azzal fog járni, hogy Európa versenyképesebb lesz, létrejön egy körülbelül 450 millió fős piac. Ez nem marad hatás nélkül Oroszországra sem: a kibővített EU Oroszország legnagyobb kereskedelmi partnere lesz. Egyes becslések szerint az EU részesedése Oroszország külkereskedelmében el fogja érni az 50 százalékot. Megjósolható, hogy az EU-bővítés pozitív következményekkel fog járni Oroszországra nézve. Az új tagok az EU külső vámjait fogják alkalmazni, amelyek többnyire alacsonyabbak, mint a jelenlegiek. Az új belépőknek hagyományosan erősek az Oroszországhoz fűződő kapcsolataik, ezért érdekeltnek lesznek az EU és Oroszország kapcsolatainak fejlesztésében.

Oroszországot a történelme is összekapcsolja Európával. Finnország is élt át nehéz időket, súlyos konfliktusokat az Oroszországhoz fűződő kapcsolataiban, most azonban a finn miniszterelnök a pozitív dolgokat emeli ki a két ország viszonyában. Finnország nagy sikerének tartja, hogy 1809-ben autonóm területként lett az Orosz Birodalom része. Az innen számított száz év alatt ment végbe a finn nemzeti újjászületés. A XIX. század végén a finn gazdaság dinamikusán fejlődött, és a finn kultúra is virágzott. Paradox módon az a körülmény, hogy Finnország Szentpétervár provinciaja lett, a finnek előtt jobban megnyitotta Európát, mint ha az ország Stockholm provinciaja maradt volna. A finnek

azonban tisztában vannak azzal is, hogy a korábbi Svédországhoz tartozással is szerencsésük volt, mert így elkerülték az európai feudalizmust. És végül szerencsésük volt a finneknek azzal is, hogy 1917-ben Finnország függetlenné vált, éppen a legjobbkor ahhoz, hogy elkerülje az oroszországi forradalmak zúrvárát.

Finnország egyik nagy előnye Paavo Lipponen szerint éppen az Oroszországgal kialakított jó viszony. A miniszterelnök úgy véli, hogy nincs szükség a finn–orosz közös múlt felülvizsgálatára, semmit sem kell kitörölni az emlékezetből.

Zoltán András

Kalinyingrád és Litvánia

*Venclova, Tomas: Im Vorhof Europas: Über Kaliningrad und Litauen.
= Die Furche. 2002. 34. Nr. 18. p.*

A Die Furche című osztrák folyóirat „Európa előcsarnokában” főcímmel a legismertebb kortárs litván költő, az 1980 óta a Yale Egyetemen tanító Tomas Venclova esszójét közli a kalinyingrádi problémáról.

Venclova elmondja, hogy számára mint litván ember számára a Kalinyingrádi terület nem egyszerűen egy szomszédos ország, hanem egy súlyos lelki komplexus is, amelybe nosztalgia és elidegenedés, fájdalom és aggodalom keveredik. Sajnos évről évre nyilvánvalóbbá válik, hogy ez a terület anomáliává vált: a posztszovjet térségben az egykori szovjet rendszer rezervátumának számít.

A költő fiatalkorában gyakran járt Kalinyingrádban, elretentette és ugyanakkor vonzotta a halott város, amelyben az ember a térrel ellenségesen kommunikált. Újabbán is átlépte többször a Kalinyingrádi terület határát, hol Lengyelország, hol Litvánia felől. Gyermekkorától a terület sokat változott. Az itteni emberek is kezdik magukat Európához tartozónak érezni, miután már nincsenek olyan hermetikusan elzárva a külvilágtól, mint korábban évtizedekig. Néhányan a terület múltjával is elkezdtek foglalkozni. Sok kalinyingrádi most érzett rá első ízben arra, hogy a nemzeti szocializmus és a háború előtt ezer éven át itt azért valami jelentős is történt.

Litvánia számára is az a legfontosabb, hogy a terület szűnjék meg anomália lenni szomszédai között, amelyek most emelkedő korszakukat élik. Ezért lenne szükség arra, hogy a litvánok és a kalinyingrádiak tisztázzák egymáshoz való viszonyukat. Sok kalinyingrádi területi követelésekkel gyanúsítja Litvániát, azzal, hogy meg akarja hódítani a területet, és el akarja űzni vagy a litván nyelv használatára akarja kényszeríteni a lakosságot. A litván kormány számtalanszor cáfolta, hogy bármiféle területi követelése is lenne szomszédaival szemben, bár tény, hogy vannak Litvániában olyan körök vagy inkább egyének, amelyek vagy akik szavakban ilyesmit hirdetnek.

A litvánok a Kalinyingrádi területet és a vele határos egykori Memellandot (Klaipeda környéke) gyakran Kis-Litvániának hívják. Ezt az elnevezést nem az újkori nacionalisták találták ki, hanem már legalább a XVI. század óta használták latin vagy német nyelvű krónikákban, térképeken és közigazgatási dokumentumokban. Ezer évvel ezelőtt az egész vidéket balti törzsek lakták. A mai Kalinyingrád környékén a poroszok éltek, akik aztán a Németországból érkező jövevényekkel keveredve maguk is elnémetesedtek, és az európai történelemben Poroszországgént ismert német államnak a nevét adták. Az óporosz nyelv a XVII. században kihalt, de fennmaradt emlékei alapján megállapítható, hogy úgy hasonlított a litvánra, mint ma a lengyel vagy inkább az ukrán az oroszra.